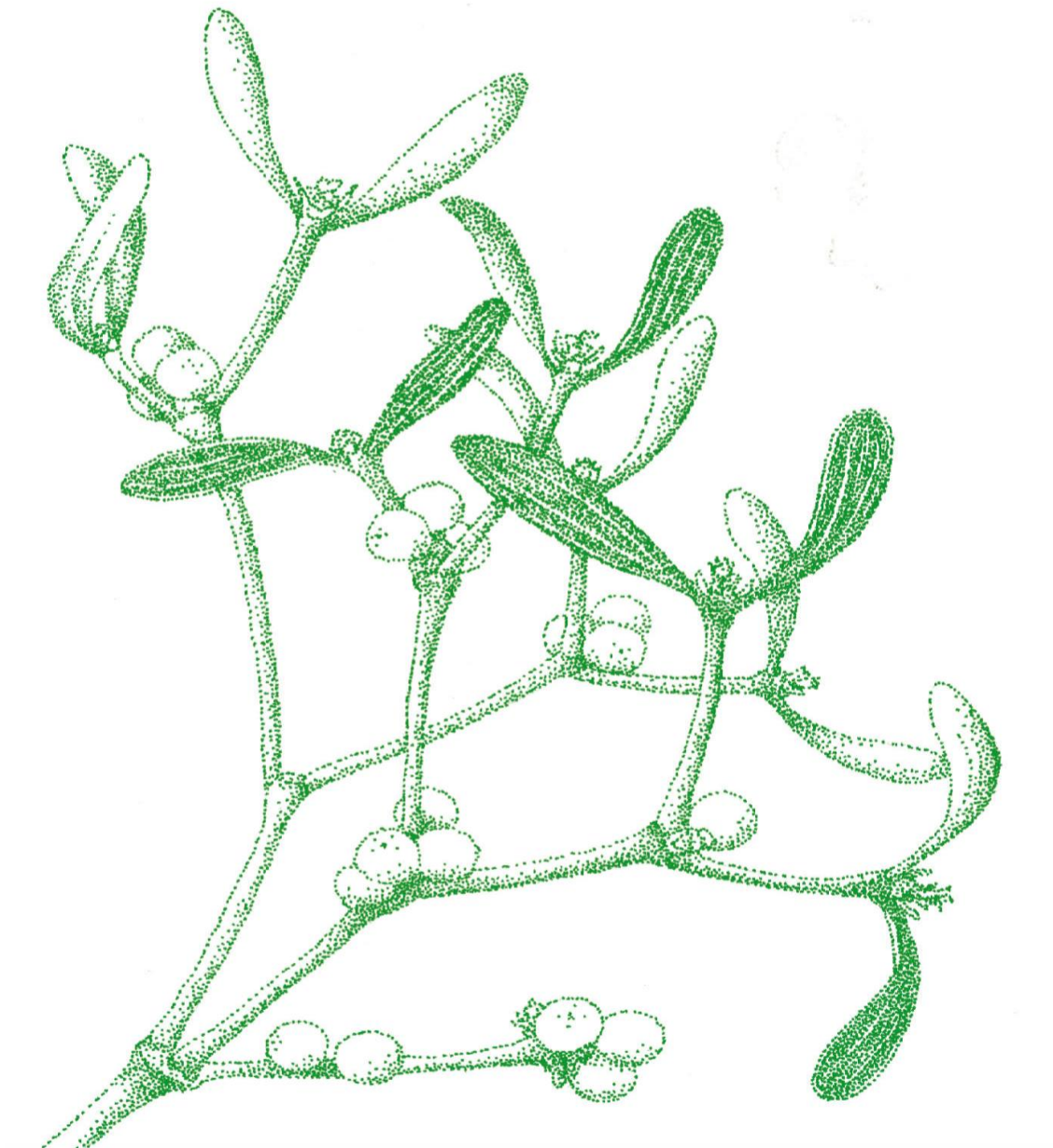

de Haamsjeut

IVN Meerssen

Herfst 2023

de Haamsjeut

Herfstnummer 2023

1ste jaargang, nr. 3

Redactie de Haamsjeut

André Ament

Leo Biolders

Pascalie Satijn

Inhoudsopgave

Van de Bestuurstafel, Marianne van den Berg	1
Concept Notulen ALV, Ria Tuijt	3
De dood in de kast, Riekie Notten-Houben	9
Zomerexcursie rondom Aalbeek, Wil Lemmens	11
Kroedwusj, Jo Lexis	15
Zwerfafval, Els Derks-van der Wiel	19
Van de Redactie, André Ament	20
Op planten kun je rekenen, Jan van Dingenen	22
Magnolia: beverboom en tulpenboom, Jan van Dingenen	27
Tuin van de Eeuwigheid, Riekie Notten-Houben	32
Bezoek aan de MTB-tuin De Bongerd, Riekie Notten-Houben	34
Activiteiten, Wim Derks	35

de Haamsjeut van IVN Meerssen

verschijnt 4 keer per jaar. Kopij voor het nieuwsblad kan worden aangeleverd via: andreament47@gmail.com T 06 44189017

De auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikel.

De tekeningen in deze Haamsjeut zijn van de hand van Jan van Dingenen.

Van de Bestuurstafel

Marianne van de Berg

Beste lezer,

Als je dit blad ontvangt is het alweer herfst. Met z'n prachtige kleuren in de natuur. Maar waarschijnlijk ook met veel hoosbuien en harde wind. Wateroverlast blijft voor ons in Meerssen nog steeds actueel. Ook de afgelopen maanden nog veel ondergelopen kelders, wegen en percelen. Soms was het zo nat, dat sommige excursies geen doorgang konden vinden. Toch hebben we de afgelopen maanden veel buitenactiviteiten meegemaakt. Zeer spectaculair was het ringen van jonge uilen. Het ophangen van nestkasten voor zwaluwen is zelfs op de Limburgse televisie geweest. Een andere gebeurtenis, waarbij veel mensen betrokken zijn geweest, is het verzamelen van materiaal voor de kroedwusj. En daarna natuurlijk het bundelen van de vele kroedwusj bundels (ruim 500). In de grote ruimte van plantenkwekerij Marnis in Bunde konden we goed terecht. Heel leuk, dat er ook niet-IVN mensen bij waren. Wellicht is zoiets een goede stimulans om toch lid te worden. De bundels zijn daarna gezegend en uitgedeeld in verschillende parochies van de gemeente Meerssen.

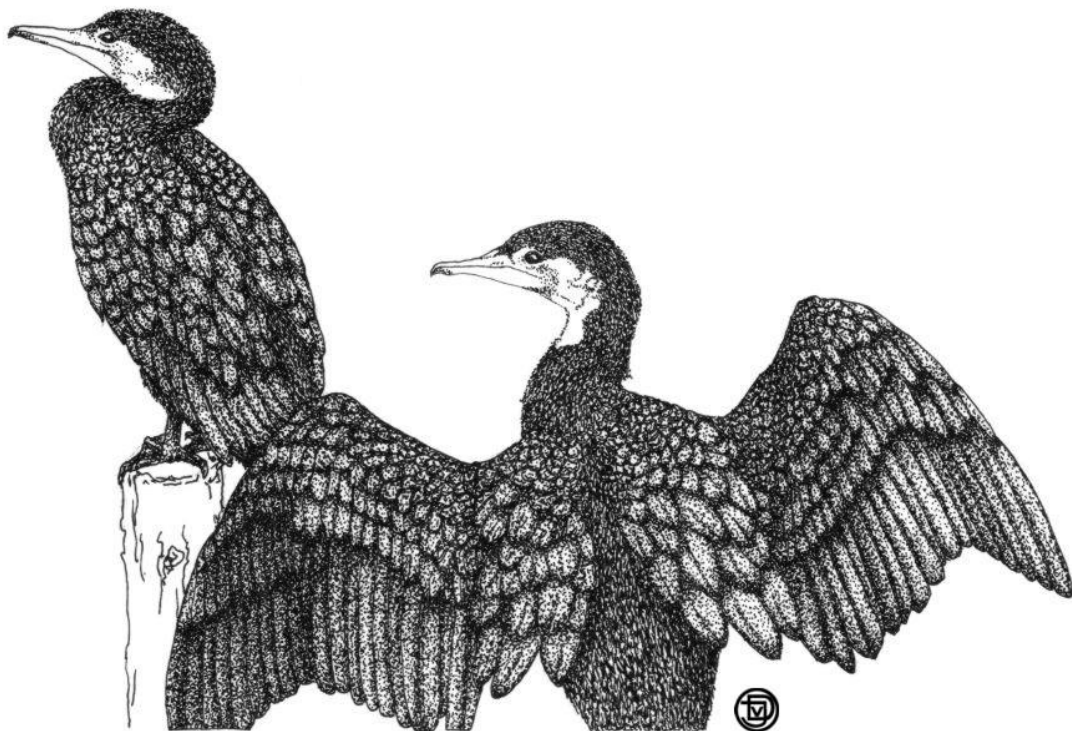
In de wintermaanden gaan sommige buitenactiviteiten gewoon verder. Graag wil ik hierbij wijzen op de 'buurt ommetjes', waarbij mensen iets leuks of iets interessants te zien krijgen in Meerssen of omgeving. Zo'n ommetje is ook bedoeld voor mensen, die niet gewend zijn om lange wandelingen te maken. Weet je iets in je buurt, dat de moeite waard lijkt, meld dat aan het secretariaat. Het is leuk, als jij zelf zo'n ommetje begeleidt, maar dat kan eventueel ook iemand anders doen.

Er zijn ook diverse activiteiten, die zich binnen afspelen. Denk aan onze vele lezingen en samenkomsten in een zaal(tje). Voor mij nieuw is een workshop over natuurfotografie in theorie (2 oktober) en praktijk (28

oktober). En een verhaal over gezond leven, dankzij de natuur (16 oktober). We horen heel graag nog meer suggesties die te maken hebben met de natuur. Liefst per mail – heeft het secretariaat jouw e-mailadres al? – maar het mag ook mondeling.

Tot slot wil ik je uitnodigen voor onze tweede algemene ledenvergadering in dit jaar; op maandag 23 oktober a.s. in de Stip in Meerssen. Het concept verslag van de vorige vergadering (4 april 2023) vind je op de volgende pagina's van deze nieuwe editie van de Haamsjeut.

Namens het hele bestuur: van harte welkom!

Concept Notulen 1e algemene ledenvergadering van de nieuwe IVN-afdeling in de Gemeente Meerssen

Ria Tuijt, notulist

Afmeldingen van: Annie Hupkens, Frans Hofman, Paul en Marjo Smeets, Charlotte Neuhaus, Henk Urlings, Fred Erkenbosch en Willy Savelberg.

Opening door beoogd voorzitter Marianne van den Berg

Marianne heet iedereen welkom en stelt de mensen aan de bestuurstafel voor. Deze personen, bestuursleden van IVN- Meerssen en IVN-Ulestraten, hebben hard gewerkt om deze fusie mogelijk te maken. Het zijn:

Leo Voragen, Frans van de Kragt, John Bronckers, Wim Derks, Jo Lexis, André Ament, Frans Ligthart, Leon Schoenmakers, Pascal Satijn, Nicolle Cordewener, Jan de Veen, Riekie Notten, Leo Bielders (elders in de zaal), Ria Tuijt (notulist) en Marianne zelf.

Marianne zegt dat we nu als IVN een belangrijke stap gaan maken. We staan voor de samenvoeging van IVN-Meerssen en IVN-Ulestraten.

Als nieuwe IVN afdeling, waarvan u straks de naam mag kiezen, willen we graag onze goede activiteiten behouden. Daarnaast willen we nieuwe zaken uit proberen. Uw ideeën daarbij zijn van harte welkom. We willen naar voren kijken en gaan ervan uit dat $1+1=3$. We hopen volgend jaar te kunnen zeggen dat het samengaan een goede beslissing was.

Marianne opent de vergadering vervolgens met een hamerslag.

Notulen IVN-Ulestraten, dd 5 januari 2023

De verslagen van de werkgroepen in Ulestraten worden daarin besproken. Het afdelingsblad De Haamsjeut, de naam van het nieuwsblad van Ulestraten is aangehouden, er is 1 letter veranderd. D'n werd De.

Het blad wordt nu, in de nieuwe IVN afdeling, samengesteld door André Ament, Leo Bielders en Pascal Satijn. De 1e editie van het nieuwe blad

is door iedereen ontvangen. Jean Sleijpen geeft aan dat hij de verandering van de naam tot 'de Haamsjeut', jammer vindt. Het afdelingsblad van Ulestraten heeft 42 jaar D'n Haamsjeut gedragen als naam. Na enige discussie met de groep, die de naamsverandering heeft voorgesteld, wordt er gestemd. Vier andere leden in de zaal zijn het met Jean eens; de naam van het nieuwe blad blijft 'de Haamsjeut'.

De notulen worden goedgekeurd.

Notulen IVN-Meerssen, dd 16 januari 2023

Geen opmerkingen. De notulen worden goedgekeurd.

Verkiezing van het Nieuwe Bestuur

Een aantal mensen neemt afscheid; het was het afgelopen jaar een intensieve tijd, zeker voor de bestuurders. Maar het resultaat mag er zijn. Op de achtergrond blijft menig een wel actief voor onze nieuwe IVN afdeling. Met verwerken, instandhouding en hulp aanbieden, waar nodig.

Marianne geeft vervolgens het woord aan Jo Lexis, voor de begeleiding van de stemming.

- A. Marianne van den Berg
- B. Frans Ligthart
- C. Frans van de Kragt
- D. Jan de Veen
- E. Leo Voragen
- F. Pascalie Satijn
- G. Riekje Notten-Houben
- H. Wim Derks

Iedereen wordt gekozen. Marianne wordt door de vergadering als voorzitter gekozen.

Frans Ligthart stelt zich kort voor. Hij is een Hollander, woont al 12 jaar in Ulestraten en heeft veel ervaring op bestuursgebied. Onder andere bij Jong Groen Links en Kijk, Meerssen. Natuur heeft zeer zeker zijn interesse, hij is naast een bos opgegroeid. Frans is blij met het in hem

gestelde vertrouwen en gaat ervan uit dat hij vaak fietsend in Meerssen gezien gaat worden.

Stemming over de naam van de nieuwe afdeling

De 4 namen die geselecteerd zijn door de 3 secretarissen, Leon Schoenmakers, Jo Lexis en Frans Ligthart zijn:

4 x IVN-Meerssen

2 x IVN Groot Meerssen

2 x IVN De Meule, ME=Meerssen, ule= Ulestraten

2 x IVN Geul en Vliek

IVN Meerssen wordt met stip nummer 1.

De prijsvraag wordt gewonnen door John en Jeanny Bronckers, Fiel Vandebergh en José Gommers. Het bestuur zoekt een passende prijs.

Begroting 2023

De begroting wordt toegelicht door John Bronckers. John blijft als administrateur aan het bestuur verbonden.

Ledenbestand:

A-lid 138

B-lid 23

C-lid 22

D-lid 32

H-lid 42

Inkomsten en uitgaven tot 1 april 2023 laten een negatief saldo zien van - €562. Dit komt door de grote donatie van € 4.000 van het oude IVN-Ulestraten aan de Kwallef in Vliek.

De begroting loopt over de periode van 1 april t/m 31 december 2023.

De uitgaven liggen naar verwachting bij de Kerstmiddag en/of activiteiten rond nieuwjaar, de kroedwush, uitje actieve leden, de barbecue voor de landschapsgroep en eventuele andere activiteiten.

Jo Frenken zegt, de Kwallef ter beschikking te willen stellen, voor de kroedwush, als de serre in augustus klaar is.

Het eindvermogen 2023 wordt begroot op €22.860.

Wim Derks vertelde, dat als de lezingen gehouden worden in de Notenbalk, er geen huur verschuldigd is. De drankjes zijn dan wel voor eigen rekening.

Benoeming Kascontrolecommissie

Leon Schoenmakers en André Ament stellen zich beschikbaar.

Overzicht van de Werkgroepen

-André Ament: het nieuwe afdelingsblad wordt gevormd door het beste van de 2 eerdere bladen. Hij roept op om – bijtijds - stukjes in te sturen voor de Haamsjeut.

-Pascalle Satijn: werkgroep communicatie

-Wim Derks: de zoogdierwerkgroep bestaat formeel nog niet; vragen over wolven, dassen enz. doorsturen naar Wim.

-Jan de Veen: beschikbaar voor vragen voor de vogelwerkgroep.

-Leo Voragen: bij de plantenwerkgroep gaat het determineren nu via de app Seek, Obsidentify en Plantnet. Uitkomst binnen paar minuten.

-Els Derks, Riekie Notten en Ria Tuijt: buitenactiviteiten met kinderen onder begeleiding van (groot)ouders.

-Frans van de Kragt: paddenwerkgroep.

-Fiel van de Bergh, Jo Lexis: werkgroep Landschapsonderhoud, doet ook mee aan projecten, zoals de Maas-cleanup, NL-doet.

Natuurexpositie

Riekie memoreert dat er op 29 april 2023, een natuurexpositie zal plaats vinden in het arboretum van Paul en Riekie Notten. Iedere kunstenaar moet zelf zijn/haar plekje uitzoeken op 22 april a.s., tussen 10 en 12 uur. Op 29 april volgt de officiële expositie van 12 uur tot 16 uur.

Dit kunnen stronken uit de natuur zijn, keramiek, schilderijen en alle moois dat betrekking op de natuur heeft. Aanmelding is gewenst.

Er is een mogelijkheid tot rondleiding door dit mooie levenswerk van Paul en Riekie.

Andere suggesties

Inbreng vanuit de vergadering van ideeën, voorstellen of gedachten over gewenste nieuwe ontwikkeling bij het nieuwe IVN-Meerssen, als input voor ontwikkeling bij onze nieuwe IVN afdeling en als input voor visiedocument.

Bijvoorbeeld:

- Waar willen we naartoe?
- Duurzaamheid
- Onze kinderen
- Stiltewandeling, niet steeds bellen, appen, mailen onderweg

Ideeën voor de toekomst, de komende 5 jaar

- L1 werkdag
- Samenwerken met andere IVN afdelingen in de regio
- We hebben veel contact met de gemeente Meerssen over het groene beleidsplan. Het Rapport Verbeek ligt klaar.

Marianne dankt voor deze suggesties. Ideeën van ieder IVN-lid zijn welkom! Geef ze door aan het secretariaat.

Natuurgidsencursus

Eén lid uit Maastricht heeft zich opgegeven voor de natuurgidsencursus, is nu lid van IVN-Meerssen. Tweede Info-avond is 26 juni a.s. in Maastricht. Natuurcursus van het Nieuwe IVN was een idee van Wim en Els Derks. 1 binnen- en 5 buitenlessen. 5 Excursies in alle kernen van groot Meerssen. 24 deelnemers. Hopelijk komen hier nieuwe leden uit. De burgemeester wandelde ook een keer mee.

Rondvraag

Will Lemmens: de website van IVN-Meerssen was een databank voor Nieuwsbrieven er was altijd veel uit het verleden terug te vinden. IVN-Ulestraten had alles vanaf 2000 gerubriceerd. Nicole Cordewener antwoordt hierop dat IVN-landelijk dit niet wil. De landelijke website is 'under construction'. Alle data zijn wel gesaved. Voor veel gegevens heeft IVN Intranet.

Jean Sleijpen stelt de complete oplage van 42 jaar Den Haamsjeut beschikbaar voor het nieuwe bestuur.

Jo Frenken benoemt het toekomstige zonnepanelen-park ten zuiden van vliegveld MAA. Mogelijk komt er een wandelpad tussen de panelen, buiten de aanvliegroute. De panelen worden omgeven door ecologische zaken, zodat ze niet opvallen in het landschap. De werkgroep Biodiversiteit is uitgenodigd, hier ook bij betrokken, het is ook de aanlooproute naar het ecoduct.

Els Derks verwijst naar het slechte nieuws over het opheffen van IVN-Meerssen, op 29 november 2021 in de vergadering bij Ontmoet Anna. Dit kwam bij alle aanwezigen wel heel hard binnen. Voortbestaan kon alleen, mits een fusie met IVN-Ulestraten tot stand kwam. Ze is erg blij met het goede resultaat, de fusie. Ze wil aan Jo Lexis en Marianne van den Berg een tastbaar bedankje overhandigen in de vorm van een 'keigoede' zoen.

Ria Tuijt bedankt ook iedereen voor het realiseren van de fusie en de steun van alle mensen, die de schouders er onder gezet hebben.

Sluiting

Marianne sluit de geslaagde vergadering met een harde hamerslag. Op de tafels staan viooltjes, als symbolisch dankjewel, voor alle mensen en met name de (oud)bestuursleden, die dit toch wel verdienen.

De dood in de kast

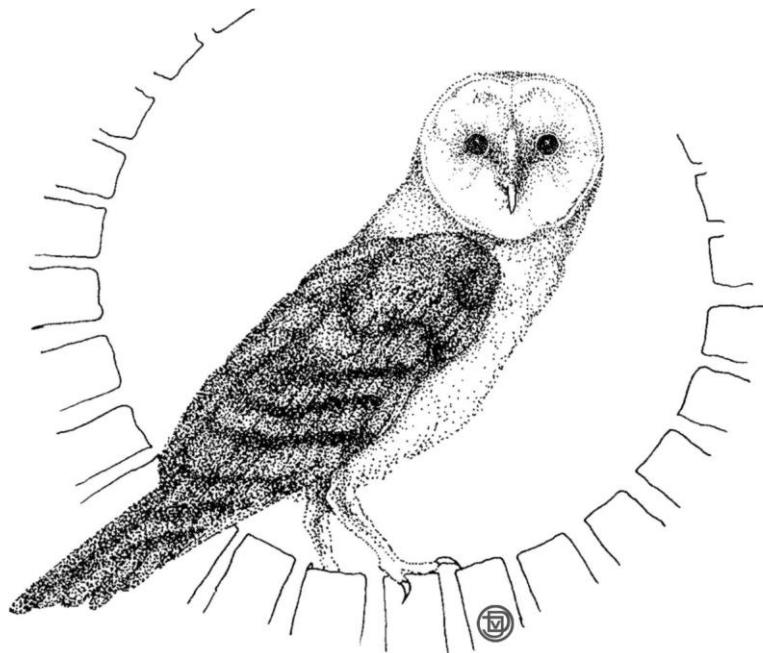
Riekie Notten-Houben

In deze Haamsjeut staat al een artikel over de landschapsbegraafplaats in Ulestraten; laatste rustplaats voor onze geliefden. Een verhaal over uitbouwende hoornaren in een mussenflat die binnenkort gaan sterven.....en gifmatig gedode familieleden in een mezenkast die Paul op de Varia-avond meebracht. Dode steenuiltjes in de kast bij buurman Joop omdat een van de ouders 'opgevroten' is en de overblijver niet alleen voor het kroost kan zorgen. En Joop Schermerhorn zelf, die plotseling overlijdt en niet meer meemaakt dat 'zijn' kerkuilen nu toch nog een nest jongen groot trekken. Hoe de dood in onze torenvalkenkast heeft plaats gevonden? Toegeslagen? Zoals elk jaar op een wat 'lichtere' winterdag komt man-torenvalk 'effe kijke' of zijn paalhuis ook de winter heeft doorstaan. Hij landt erop, vliegt erin-eruit, erin-eruit en gaat dan in het jonge zonlicht zijn veren rangeren. Zo! Klaar! Hij laat een gekèk/kèk/kèk horen en verdwijnt in een glijvlucht richting fruitwei. In de dagen erna hoor ik regelmatig zijn stem bij het overvliegen van ons arboretum aan de rand van het Geulse bos. Hij vliegt er nooit in....daar resideren de bosvalken. Hij is een Kastvalk!! Plotseling schettert zijn geluid fel vanaf de kast en warempel, daar is zijn meisje die haar toekomstige woning komt inspecteren. Het is nog pas februari....maar ze kunnen er SAMEN wat van. Wel enkele malen per dag hoor (en soms zie) ik ze paren als ik buiten aan het vele voorjaarswerk bezig ben. En dan wordt het rustig. Af en toe zit er een bewoner op zijn hoge huis, schudt zijn veren of zit gewoon te dutten in het zonnetje. Soms komt daar ook een buizerd even uitrusten om zijn borst te laten strelen door de zonnewarmte. Altijd maar even want de zwarte kraaien brengen hem met fanatisme en plezier terug naar het bos. De tijd verstrijkt.. en overal zie ik jonge vogeltjes in de hagen, de struiken en –oh-gevaarlijk op het gras! Dan komen er vele regendagen aan en loopt onze gerepareerde vijver gelukkig weer vol water –de alpensalamanders gaan het redden.

Maar waar blijven de jonge torenvalken? Een keer spotten we een verformfaaide vogel op het dak van de kast en horen zijn ouders roepen. Daarna blijft het heel lang stil en het regent veel. Ik zie de buizerd vaker. Zou hij van bovenaf een greep in de invlieggeluf hebben gedaan? Hij heeft ook een vrouw met jongen....en over de ren van de buurkippen is een net gespannen, daar is niks te halen. Paul leest over mijn schouder mee en schudt 'Nee!' Hij oppert dat de regen, of het niet kunnen vangen van muizen op het vliegveld dat deze maand gerepareerd wordt, de oorzaak zou kunnen zijn.. We weten het niet, maar zeker is dat we nu, voor de allereerste keer in bijna 50 jaar, géén jonge kastvalken hebben voortgebracht.

Gelukkig! Op de dag dat ik dit schrijf komt een valk de kast bezoeken en vliegt luid kékkend wat rondjes. Gereserveerd voor het volgend voorjaar.

Er komt weer leven na de dood.

Zomerexcursie rondom Aalbeek

Wil Lemmens

Inleiding

De zondagochtend van 25 juni 2023 ziet meer dan zonnig uit. Strakblauwe hemel en een weersvoorspelling van 32 graden in de middag in het verschiet. Als natuurgids is het altijd een uitdaging om ver vooruit te plannen, want je weet nooit wat voor weer het wordt. In de aankondiging hebben we toch gegokt dat het warme weer zal aanhouden, maar het parcours van de wandeling zal voor een groot gedeelte in de schaduw plaatsvinden. Vele evenementen zijn al afgelast vanwege de te hoge temperatuur. Bij de laatste lente-excursie was het precies het tegenovergestelde; toen regende het pijpenstelen. Maar bij IVN gaat het altijd door, mits geen gevaarlijke kleurcode vooraf wordt afgegeven. Ons adagium van IVN is dan ook nu weer: Ik Verzaak Nooit.

Dat dachten de 5 deelnemers ook. Ja, er was zelfs een mevrouw uit Swalmen die gelezen had over deze excursie. Ze wilde wel eens wandelen in het heuvelland en in voor haar onbekende plaatsen en buurtschappen. Achteraf gezien heeft ze het prachtig gevonden en volop genoten. Pure reclame voor IVN, toch?

De Platsbeek

In de uitnodiging is aangekondigd dat we zullen lopen langs de Platsbeek (Limburgs: Pletsjbaek). Dit is een zijbeek van de Geleenbeek, die van zuid naar noord stroomt over een lengte van ongeveer 4,3 km.

Deze beek ontspringt op het plateau van Schimmert vlakbij het dorp Aalbeek. Tot in Nuth stroomt de beek in een prachtig beekdal. Wij starten heel dichtbij de bron in Aalbeek waar op dit moment maar weinig water stroomt.

In de schaduw valt de temperatuur nog mee.

We staan stil bij het fraai paars bloeiende Muskuskaasjeskruid dat bloeit van juli t/m september. Deze plant houdt van vochtige en voedselrijke grond. Het is een overblijvende soort die zich soms als tweejarige plant gedraagt. Ze wordt 30 tot 70 cm hoog en heeft een penwortel. Ze geurt zwak naar muskus, vandaar de naam. Het is vooral de nectar die solitaire wilde bijen, hommels en vlinders aantrekt. Het Muskuskaasjeskruid is een

Muskuskaasjeskruid

waardplant voor de Distelvlinder. De plant wordt ook door vogels bezocht. De zaden worden gegeten door bijvoorbeeld Putters en Groenlingen, maar die hebben we helaas niet gezien. We vervolgen onze tocht langs de Platsbeek en horen de vogels hardop fluiten. Het beekdal is inderdaad prachtig. Opvallend zijn de steile hellingen.

Zadelzwam

Wat zien we daar aan de boom? Het is de zadelzwam die je vaak aantreft op levende bomen en dood hout. Deze soort komt het gehele jaar voor, zoals hier te zien is in de zomer. De zadelzwam heeft een voorkeur voor de iep en de beuk, maar in dit geval ook voor de wilg.

Deze paddenstoel is eetbaar zolang hij nog niet verhout is. Dat eten hiervan laten we over aan de echte paddenstoellief-hebbers.

Af en toe lopen we over weilanden en zien we de rolklaver uitbundig bloeien. Als gids probeer je een goede balans te vinden tussen stilstaan bij veelvoorkomende en zeldzame planten en bloemen. Je gaat niet altijd op zoek naar planten op de rode lijst die je vrijwel nooit tegenkomt. Het stilstaan bij de veel voorkomende planten en bloemen in het jaargetijde geeft ook veel voldoening als je in de natuur wandelt.

Hier een toelichting op de Gewone rolklaver. Het is een vaste plant uit de vlinderbloemenfamilie. De naam rolklaver is aan de plant gegeven vanwege de ronde peulen. De bloeiperiode loopt van mei tot september met een hoogtepunt in juni. De bloeiwijze is schermvormig met circa zeven geel tot oranje, 15 mm grote bloemen. De vrucht is een ronde, circa 4,5 cm lange, gladde peul. De Gewone Rolklaver is onder andere de waardplant voor de Sint-Jansvlinder en het icarus-blauwtje.

Rolklaver

Omdat de meeste deelnemers niet zoveel wisten over Aalbeek volgt hier in het kort een beschrijving. Aalbeek is een van de oude nederzettingen in centraal Zuid-Limburg. Eerste naamsvermelding was als Oelbeek in 1324. Deze benaming duidt op 'laagliggend land, vochtige plek'. Aalbeek, hoe klein ook, behoorde tot aan de herindeling in 1982 tot twee gemeenten. Het grootste gedeelte hoorde bij Hulsberg, enkele boerderijen hoorden bij Wijnandsrade. Aan deze bijzondere situatie kwam een eind door indeling van heel Hulsberg en Wijnandsrade bij de gemeente Nuth.

In het Platsbeekdal liggen enkele gehuchten of buurtschappen zoals Brand, Helle, Tervorst, Terstraten en Nierhoven. De meeste deelnemers hadden hier nog nooit van gehoord. Al deze buurten ontstonden meestal op de overgang van helling naar dal.

We komen nu aan in het gehucht Brand bestaande uit een vijftal soms prachtige (vakwerk)huizen. Het eerste aanzicht lijkt een beetje op een Harry Potter-tafereel. We lopen verder en genieten van de buurtschappen totdat we bij de (vis)vijvers van het gehucht Nierhoven terechtkomen.

Deze vijvers worden gevoed door de Platsbeek. We kijken naar de Canadese ganzen en meer-koeten met een paar schattige jongen. Ook de dotterbloem laat zijn felgele kleur zien. Langs de rand staan de kattenstaarten weelderig te bloeien met hun violetoze kleur.

Aan de rand van de vijver kijken we naar een bijzondere boom vanwege zijn bijzondere vruchten. Hier hebben we toch even hulp nodig van (de app) Obsidentify. Die geeft aan dat het de Kaukasische vleugelnoot is. Dat moeten we natuurlijk thuis nog even checken. En inderdaad, het is een vrouwelijk exemplaar, wat te zien is aan de lange hangende strengen met nootjes. Het is een 20-25 m hoge boom uit de okkernootfamilie. De boom komt van nature voor in de Kaukasus wat natuurlijk niet vreemd is vanwege zijn naam. Hij is rond de achttiende eeuw in West-Europa geïntroduceerd. De boom heeft een voorkeur voor natte terreinen en dat klopt dus ook.

We vervolgen onze ontdekkingstocht en lopen verder door het parkje bij de vijver. We zien een pauw pronken met zijn veren. Maar wat kijkt ons nu aan met zijn grote ogen? Dit dier kom je zelden tegen op een natuurwandeling in de omgeving. Weet de lezer welk dier dit is? Het goede antwoord is: Emoe. Deze loopvogel is na de struisvogel de grootste nog levende vogelsoort. Wat is nu zo typisch aan deze vogel? Heeft hij het niet warm bij dit hete weer?

Nee, emoes zijn goed aangepast aan hoge temperaturen. Hun veren zijn licht van kleur, behalve de punten. Deze absorberen het zonlicht, maar ze zijn door het lichtere deel van de huid geïsoleerd. Het verenpak laat maar zo'n 2% van de zonnewarmte door.

Wij zoeken tijdens ons vervolg van de tocht de schaduwplekken zoveel mogelijk op en genieten onderweg van de vogelgeluiden en het stromende water van de Platsbeek.

De vraag wordt gesteld waar deze beek uiteindelijk uitmondt. Na de vijvers passeert deze beek Nuth (gemeente Beekdalen) en gaat via een duiker onder de autoweg Geleen-Heerlen (A76) door. Ter hoogte van Kathagen vlakbij Vaesrade mondt hij uit in de Geleenbeek

Dan wijken we even van de route af omdat we gehoord hebben dat in het buurtschap Terstraten goed bewaarde vakwerkboerderijen en spekhuisen staan uit de 18e eeuw. We kijken onze ogen uit en snappen nu waarom in 1969 deze plek is

aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Het blijkt dus ook een waar paradijs te zijn om de prachtige gebouwen te schilderen.

Op zoek naar nog mooiere gebouwen raken we zover van de route af dat we dwars door de velden, weilanden, schrikdraad en de achtertuin van een helpende bewoner weer terug-komen op de oorspronkelijke route. Zo zit in de staart ook nog een stukje survivaltocht.

We lopen weer terug naar het startpunt. De temperatuur is intussen opgelopen tot boven de 30 graden, maar de deelnemers blikken met veel voldoening terug op deze gevarieerde excursie bestaande uit natuur, cultuur en avontuur.

Omdat Riekie Notten, samen met Wil vaste gids van deze seizoens-excursies, helaas niet aanwezig kon zijn vanwege een forse voetblessure, besluiten we om deze gevarieerde excursie nog een keer te organiseren. Maar dan in de lente.

Kroedwusj

Jo Lexis

Ook in Meerssen wordt al jaren aandacht besteed aan de mooie traditie van Kroedwusj. Op de volgende pagina staat een beschrijving van deze traditie en worden de planten opgesomd die in de Kroedwusj vertegenwoordigd moeten (mogen) zijn, ontleend aan de website van het herboristengilde.

Het afgelopen weekend (in augustus) was een fijne ervaring, het verzamelen van de kruiden verliep voorspoedig. Wel hebben enkele leden met gevaar voor eigen leven de kruiden geplukt tussen de wilde zwijnen aan de rand van het Kalverbos. Gelukkig zijn onze mensen getraind en maken zich groter dan dat ze zijn.

Het bundelen gebeurde voor de eerste keer op een andere locatie. We waren de gast bij Pascal Jongen van Kwekerij Marnis. De ruimte en gastvrijheid voldeden ruimschoots aan onze verwachtingen, Marianne heeft dat in het dankwoord ook genoemd, Pascal was ook tevreden en nodigde ons al uit voor komend jaar.

Opvallend was dat er tussen de bundelaars nieuwe gezichten waren, m.n. parochies Waalsen en Geulle waren vertegenwoordigd. Ook mensen uit Bunde en Maastricht kwamen een kijkje nemen.

Vermeldingswaardig is dat Rini de Groot uit Best (Noord-Brabant) er ook was, Rini had voor enkele leden een kaartvorm met wetenswaardigheden over de Kroedwusj.

Leuk was ook dat er een zestal studenten/begeleiders van de TU uit Wageningen ons kwamen interviewen over de Kroedwusj traditie.

In het interview vroeg me de dame wat de kracht is van de Kroedwusj. Ik vertelde dat niet alleen de kruiden een geneeskrachtige en onheil werende werking hebben, maar dat de traditie een gevoel van saamenhorigheid onder de mensen brengt wat ook de kracht geeft om de traditie in stand te houden. IVN doet mee aan deze traditie, laten we dit met overtuiging in stand houden.

Zondagmorgen stond Rini de Groot me bij de Kerk op te wachten en overhandigde mij een donatie voor het IVN met dank voor het vele werk. Tijdens de H. Mis zijn de kruiden gezegend, Pastoor heeft de inzet van het IVN enkele keren genoemd. Na afloop zijn de kruiden door de Pastoor en enkele leden uitgedeeld aan de gemeenschap.

Hierna was er nog een gezellige nazit op de Markt. Kortom, voor mij en ik denk vele met mij, was het ook een geslaagde en fijne ervaring.

Wat is Kroedwush?

Elk jaar op 15 augustus wordt in de Katholieke kerk het hoogfeest van Maria ten hemelopneming gevierd, het belangrijkste Mariafeest. Aan dit feest zit, zeker in Limburg, het gebruik gekoppeld van de zegening van de zogeheten kroedwusj.

Een kroedwusj (ook wel geschreven als kroetwusj, kruudwis, kruitwis of kroedwösj), is een boeket van 7 (voorgeschreven) kruiden die volgens de overlevering in het graf van Maria gevonden werden. Daarom wordt de kroedwusj op 15 augustus gezegend. Het gebruik stamt uit de 17de eeuw.

De kroedwusj wordt samengesteld uit 7 planten: (7=heilig getal, het getal van de volledigheid). Er bestaan vrij vaste regels voor:

2 onheil afwerende planten zoals koninginnenkruid (ook wel leverkruid of donderkruid genoemd), wilde marjolein, huislook, koningskaars of toorts, Sint-Janskruid, wilgenroosje, klaproos,

2 helende planten zoals valeriaan, duizendblad, boerenwormkruid, echte kamille, tormentil, bijvoet, absintalsem, alsem, duizendblad, helmkruid, hertshooi, salie, smeerwortel of engelwortel,

2 broodgranen: de korenaren van rogge en tarwe,

1 boomvrucht: het groene blad van de walnoot. Dat blad dat bestaat uit 7 blaadjes. Er wordt beweerd dat de bliksem nooit in een notenboom inslaat.

Het boeket wordt bijeengebonden met liefst een blauw lint van zeven el lang.

Het boeket moet voor zonsopgang met de hand geplukt zijn. IJzer is ten strengste verboden bij mystieke handelingen. Een mes verbreekt de magische kracht van de kruiden.

Per plaats of regio varieert de samenstelling van het boeket enigszins. Het zijn in ieder geval 7 kruiden, maar het kunnen er ook meer zijn. Er wordt ook wel beweerd dat de kruiden of planten gebruikt moeten worden, waarvan de beginletters JOHANNES vormen.

Bron: Marika Wilmes, herboristengilde.nl

Zwerfafval

Els Derks-van der Wiel

Veel mensen ergeren zich aan zwerfafval. Maar daar kunnen we wat aan doen: gooi zelf niets op straat of in de natuur en ga mee opruimen. In Meerssen is nu de Zwerfafvalcampagne #PickitUp opgezet om het zwerfafval op te ruimen in een gebied dat je zelf uitkiest. Dat kan je eigen straat zijn of het rondje waar je vaker gaat wandelen. Misschien heb je al een gebiedje dat je schoonhoudt. Geef dat dan ook door. De coördinatie ligt bij het Centrum voor Natuur- en Milieueducatie Maastricht, (CNME). Meld je aan via: maartje.meessen@cnme.nl Als opruimer ontvang je dan materialen om op te ruimen: handschoenen, afvalzakken en een afvalknijper. Voor de scholen verzorgt het CNME- gastlessen. Scholen kunnen zich hiervoor

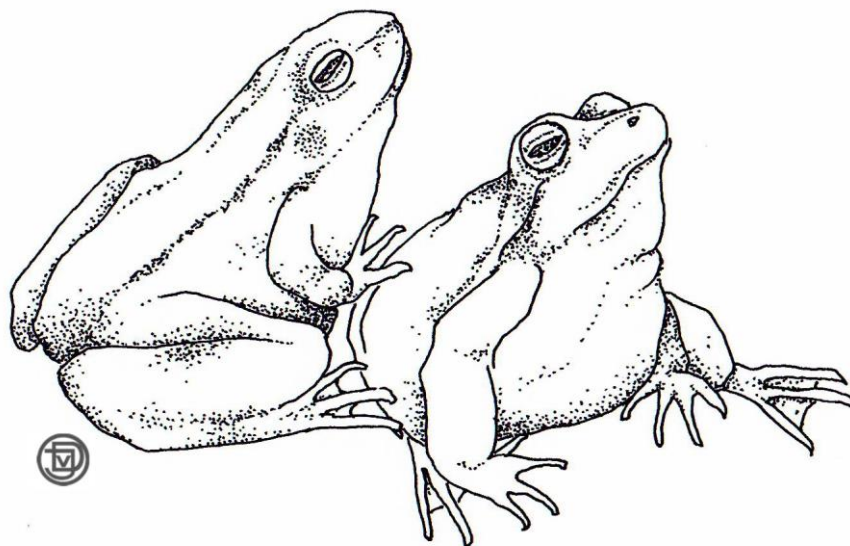

aanmelden bij Maartje. En klassen kunnen los van de gastlessen toch al op toerbeurt hun eigen speelplaats en omgeving helpen opschonen.

Tref je ergens grote hoeveelheden gestort afval aan mail dan naar de gemeente: info@meerssen.nl

Je kunt ook een melding doen via de Buiten Beter app <https://www.buitenbeter.nl> In een paar simpele stappen, waaronder een foto, geef je direct alle benodigde informatie over de melding door aan de gemeente. De app is niet alleen bruikbaar in de gemeente Meerssen, maar ook in elke andere gemeente. Via GPS bepaalt de app waar en in welke gemeente het afval ligt en de gegevens worden dan doorgestuurd naar de betreffende gemeente. Doe mee en meld je aan. Ook als IVN zetten we samen de schouders eronder.

Werkgroep Milieu IVN Meerssen
Els Derks-van der Wiel 043 3643740

Van de Redactie

Zoals je wellicht nog weet is in het vorige nummer van de Haamsjeut een artikel geplaatst over de getallenreeks van Fibonacci, een artikel van de hand van John Bronckers. John was er inmiddels achter gekomen dat ook Jan van Dingenen, een andere zeer gewaardeerde schrijver in ons team, zich vroeger heeft bezig gehouden met Fibonacci. Hij heeft daar zelfs over gepubliceerd in D'n Haamsjeut, het afdelingsblad van IVN-Ulestraten (Jan van Dingenen, D'n Haamsjeut, herfsteditie 2002).

John kwam daarbij tot het inzicht dat er nog veel meer te vertellen is over de merkwaardige getallenreeks van Fibonacci en stelde voor om het oude verhaal van Jan van Dingenen nog eens onder de aandacht te brengen en wij als redactie vonden dat een goed idee. Vandaar dat je het verhaal van Jan van Dingenen hieronder nog eens aantreft. Maar voor John zelf geldt dat hij het onderwerp Fibonacci nog steeds niet kan loslaten en hij is van plan om hierover in de toekomst wellicht nog eens iets te schrijven of er in de vorm van een presentatie aandacht aan te schenken. Dus wordt vervolgd!

Zelf (André Ament) werd ik deze zomer ook geconfronteerd met de getallen reeks van Fibonacci. Wij waren in Puglia op vakantie en bezochten het mysterieuze achthoekige kasteel gebouwd door Frederik II rond 1200. In

dat kasteel wordt als basisvorm de achthoek toegepast, maar spelen ook de andere getallen uit de reeks van Fibonacci een grote rol. En verder wordt de Gulden Snede (zie artikel van Jan) gehanteerd bij de maatvoering. Het is dan ook niet te verwonderen dat Frederik II in contact stond met Fibonacci!

Op planten kun je rekenen

Jan van Dingenen

Inleiding

Het is ruim 800 jaar geleden dat Leonardo van Pisa, beter bekend als Fibonacci, een boek publiceerde met daarin o.a. een methode om uit te rekenen hoeveel konijnen je na bijvoorbeeld een jaar hebt, als je met één paartje begint en aanneemt dat de jongen pas als ze één maand oud zijn zelf werpen en dat ze steeds één paartje werpen. Ook in het Italië van 1202 was de vruchtbaarheid van konijnen blijkbaar al spreekwoordelijk.

Fibonacci berekende dat er aan het begin van de eerste maand 1 paartje is, na 1 maand nog steeds want ze waren nog te jong, na de tweede maand 2, na drie maanden 3 want de jongen van vorige maand doen nog niet mee, vervolgens 5, dan 8, en vervolgens 13, 21 etc.. Na 12 maanden zijn er 144 paartjes konijnen. De serie getallen 1 - 1 - 2 - 3 - 5 - 8 - 13 - 21 - 34 - 55 etc. wordt de Fibonacci reeks genoemd. Het is geen erg realistische berekening en de konijnen trekken zich er ook niets van aan, maar de Fibonacci reeks is wel zeer beroemd geworden. Het blijkt namelijk dat bijvoorbeeld planten er zich wel wat van aantrekken.

Fibonacci reeks

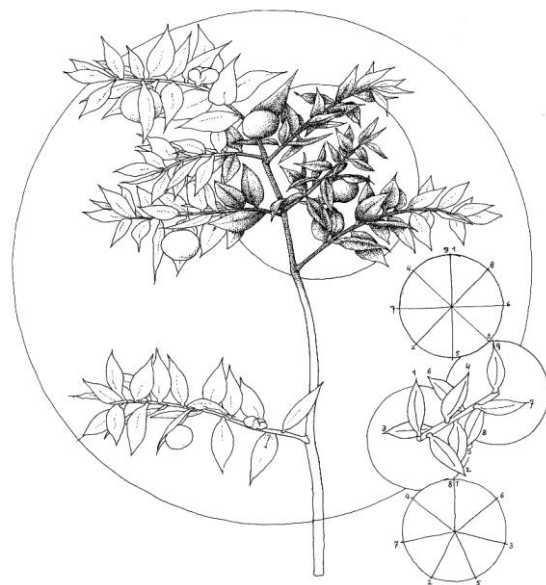
De opbouw van de Fibonacci reeks is eigenlijk heel simpel: ieder getal is de som van de twee voorgaande getallen: je begint bij 1, 1 plus 0 is ook 1, 1+1 is 2, 2+1 is 3, 3+2 is 5, 5+3 is 8 en zo voort. Maar wat is er nou zo bijzonder aan deze rij getallen? Eigenlijk weet niemand dat, maar sinds de publicatie van de reeks in 1202, hebben allerlei mensen ontdekt dat op de vreemdste plaatsen de Fibonacci reeks opduikt. Op internet zijn er zeker 200 sites die over dit onderwerp gaan, er is een Fibonacci genootschap, een tijdschrift etc.. In dit artikel zal ik me beperken tot planten en dergelijke maar er is dus veel meer: van het maken van geheimschriften tot het voorspellen van aandelenkoersen. Maar eerst één voorbeeld dat niets met de natuur te maken heeft. Als je in de Fibonacci reeks ieder getal deelt door het voorgaande getal krijg je de volgende reeks: 1 - 2 - 1,5 - 1,66 -

1,60 - 1,625 - 1,615 - 1,619 - 1,618 - 1,618 etc. De uitkomsten van deze delingen schuiven dus, naar mate de getallen groter worden, naar 1,618. En dat getal kende men in 1202 al. Zeker in de tijd van Fibonacci was dit een zeer bijzonder getal, men noemde het de Gulden Snede. De afmetingen van gebouwen, beelden, voorstellingen op schilderijen en dergelijke moesten voldoen aan de Gulden Snede want dit is de perfecte verhouding, dan pas vinden wij dingen echt mooi! Dit geldt overigens nog steeds maar dat gold ook voor de oude Grieken. Het Parthenon, de beroemde tempel in Athene, bijvoorbeeld is gebouwd volgens de Gulden Snede en dat was meer dan 1500 jaar vóór Fibonacci! Toeval? Ik weet het niet.

Fibonacci in de tuin

Op internet wordt wel gezegd dat het aantal bloemblaadjes van bloemen bij voorkeur getallen zijn uit de Fibonacci reeks, dus 1, 2, 3, 5, 8, 13. Bij de voorbeelden die worden gegeven klopt dat natuurlijk. Maar zo simpel ligt het niet want er zijn een heleboel planten met vier bloemblaadjes, kelkblaadjes, kroonblaadjes of meeldraden of met zes. Maar Fibonacci is er wel, alleen niet zó opvallend. Een voorbeeld: planten plaatsen hun bladeren meestal niet willekeurig langs de stengel. Bij brandnetels is dat heel duidelijk te zien als je er bovenop kijkt: twee bladeren staan steeds op dezelfde hoogte langs de stengel en recht tegenover elkaar. De twee bladeren daaronder en daarboven staan ook recht tegenover elkaar maar een kwartslag gedraaid ten opzichte van de eerste. Er zijn ook planten waarbij het op het eerste gezicht willekeurig lijkt. Op de tekening staat een muizedoorn (*Rucus aculeatus*). Dit struikje groeit niet in Nederland maar wel in Frankrijk en is om meer redenen interessant. Het struikje wordt ongeveer een halve meter hoog en heeft glanzend groene, zeer harde

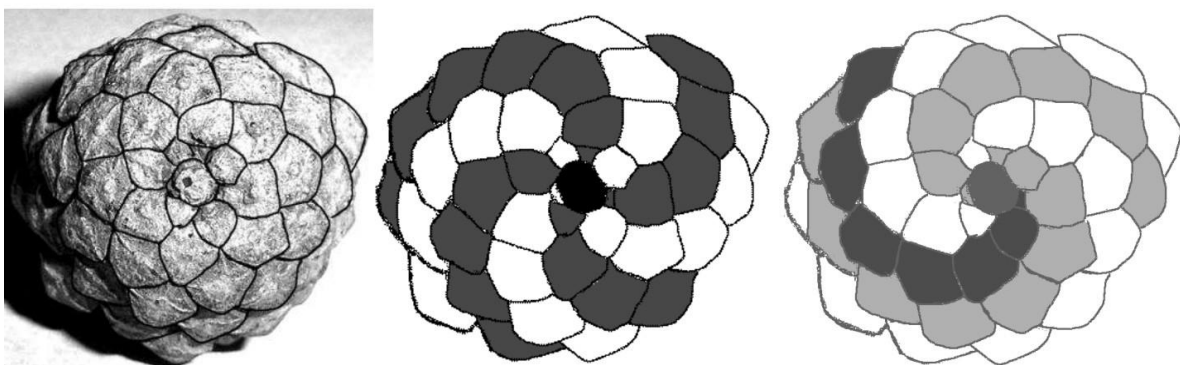

blaadjes die een behoorlijk scherpe punt hebben. Ongeveer midden op de hoofdnerf van die blaadjes aan de onderkant, komt een piepklein wit bloempje dat na bevruchting kan uitgroeien tot een helderrode bes. Een uiterst merkwaardige plaats voor een bloempje natuurlijk. De blaadjes zijn dan ook officieel geen blaadjes maar uitgroeisels van de stengel net als doorns en stekels.

Terug naar Fibonacci. De schijnblaadjes van de muizedoorn lijken willekeurig langs de stengel te staan, maar wel ongeveer op gelijke afstand. Als je echter goed kijkt blijkt dat de serie blaadjes als een spiraal rond de stengel staan en nog leuker dat het 9de blaadje recht onder het 1ste staat. Na 8 blaadjes is de spiraal één keer rond en 8 is een getal uit de Fibonacci serie! Toevallig? Zou natuurlijk kunnen, want de muizedoorn is een bijzonder plantje, daarom had ik er ook een tekening van gemaakt, maar de blaadjes van de zonnebloem staan bijvoorbeeld óók in een spiraal die met 8 blaadjes rond de stengel draait. Als je gaat kijken blijkt dat er heel vaak systeem zit in de plaatsing van blaadjes rond de stengel en bijna altijd zijn het dan Fibonacci getallen zoals 5, 8 en 13. Zelfs de brandnetel: na twee stel bladeren is de spiraal één keer rond en 2 is ook een Fibonacci getal al vind ik dit zelf niet zo'n sterk voorbeeld.

Fibonacci in het bos

Ik kan me voorstellen dat de muizedoorn en de zonnebloem nog niet iedereen overtuigd hebben. Daarom het beroemdste voorbeeld: de dennenappel. De dennenappel bestaat uit een groot aantal harde schubben die min of meer dakpansgewijs over elkaar zitten. Binnenin zit een klein zaadje met een ovaal vlies dat als vleugel moet dienen om het

zaadje weg te laten vliegen als de schubben open gaan staan. Voor deze kleine zaadjes pelt de eekhoorn complete dennenappels.

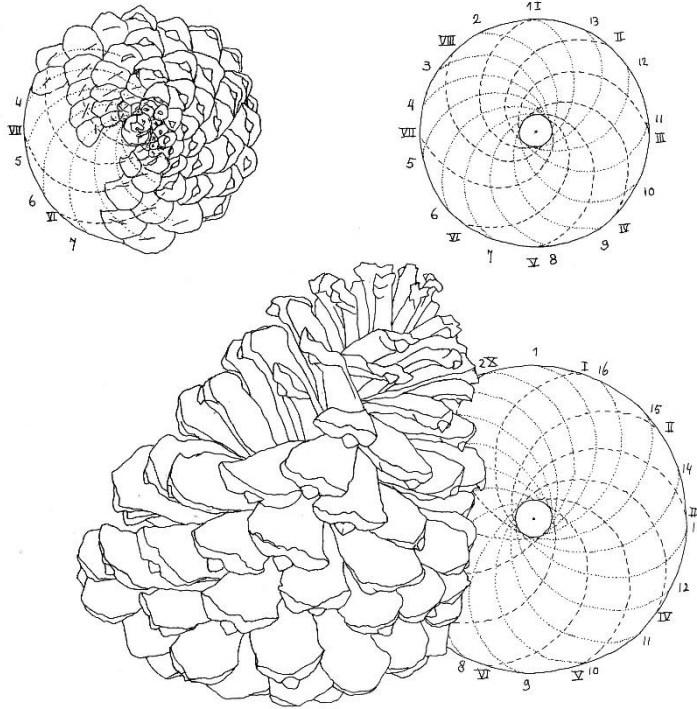
Als je de dennenappels aan de onderkant bekijkt, zie je dat de schubben ongeveer in cirkels liggen. Ongeveer, want het zijn eigenlijk spiralen die vanaf het steeltje naar buiten wegdraaien. En in die spiralen zit inderdaad Fibonacci verstopt. Zoek een flinke dennenappel, zet ergens op de rand een merkteken om te weten waar je begonnen bent en tel bijvoorbeeld rechtsom de spiralen. Tien tegen een dat er 5, 8 of 13 uitkomt, de Fibonacci getallen! Nog verrassender: tel nu de spiralen linksom. Altijd komt er een Fibonacci getal uit dat in de serie een stap hoger of lager ligt. Dus als er rechtsom 8 spiralen zijn dan er linksom 5 of 13 spiralen!! Op de drie plaatjes van steeds dezelfde dennenappel is dat aangegeven.

Een heel ander voorbeeld is het madeliefje en de margriet. Het gele hartje van deze bloemen bestaat uit een groot aantal kleine gele bloemetjes en deze kleine bloemetjes staan ook in spiralen die je linksom en rechtsom kunt zien. Het is niet altijd even goed te zien omdat de kleine bloemetjes ook gaan bloeien en dat maakt het tellen erg moeilijk. Bovendien is het aantal spiralen veel groter dan bij de dennenappel, vaak 21 of 34. Bij de zonnebloem is het nog ingewikkelder. Bij de zonnebloemen van de bloemist is het ook moeilijk te zien omdat daar de kleine bloemen in het hart bloeien, maar als de zaden, de zonnebloempitten, gevormd zijn is het veel duidelijker: spiralen. De grote zonnebloemen zouden zeer hoge Fibonacci getallen moeten hebben om alle zaden te rangschikken maar dan zou er in het midden te weinig ruimte zijn voor volgroeide zaden. Daarom maakt de zonnebloem naar buiten extra spiralen, maar Fibonacci blijft gelden!

Grapje van moeder natuur

Er zijn nog veel meer voorbeelden. De windingen van slakkenhuisjes verlopen bijvoorbeeld ook volgens Fibonacci reeksen. Een bloemkool heeft spiralen net als de dennenappel en zelfs de slablaadjes staan in spiralen net als die van de zonnebloem enzovoort. Dus dan denk ik dat ik het begin te begrijpen en tijdens mijn vakantie telde ik geroutineerd de

spiralen van een grote dennenappel: 16 en de andere kant op 10! Dat kan niet, dat zijn geen Fibonacci getallen. Grapje van moeder natuur, die vindt het niet leuk om altijd alles hetzelfde te doen, het is geen machine. Maar er zit wel systeem in. De Fibonacci reeks begint bij 1 en telt steeds de twee vorige getallen bij elkaar. Maar je kunt natuurlijk ook bij 2 beginnen dan krijg je de reeks 2, 2, 4, 6, 10, 16, 26, ... En dat zijn de getallen van

‘mijn’ dennenappel! Blijkbaar begint de natuur meestal bij 1 te tellen maar maakt ze soms een uitzondering en begint dan bij 2. Op de tekening staat bovenin de “normale” verdeling en onder de afwijkende. Bij deze grote dennenappel is ook duidelijk te zien dat de spiralen niet alleen onder zitten maar ook aan de zijkanten doorlopen.

Dit artikel van Jan van Dingenen is voor het eerst gepubliceerd in D'n Haamsjeut, herfst 2002

Magnolia: beverboom en tulpenboom

Jan van Dingenen

Inleiding

Een paar jaar geleden waren mijn vrouw en ik in de beeldentuin van Kasteel het Nijenhuis tussen Heino en Wijhe in Overijssel. Die beeldentuin is deel van het Zwolse 'Museum de Fundatie' en er staan zo'n 100 hele fraaie moderne beelden. Maar bovendien staan die grotendeels in een mooie oude tuin met grote bomen en waterpartijen rond het oude kasteel 'Het Nijenhuis'. Dat kasteel is ook toegankelijk en daar worden beelden en schilderijen getoond. Kortom, zeer de moeite waard maar wel erg veel voor één bezoek. En toen bleek dat ook de planten en bomen nog zeer de moeite waard waren!

Een paar bomen

Het is dus duidelijk dat wij zeer veel interessants zagen, maar ik zal me nu beperken tot een paar bomen. En ook nog min of meer uitheemse. Maar dat zijn wel mooie en bijzondere bomen en met een extreem lange geschiedenis en met veel verwarring wat betreft de namen!

Ik begin bij de hedendaagse situatie en met als eerste voorbeeld een 'beverboom' bijvoorbeeld *Magnolia x soulangeana*. Deze 'beverboom' of 'valse tulpenboom' is bij mij en bij de meeste Nederlanders bekend als dé tulpenboom! Inderdaad, die heel vroeg bloeiende boom die nog vóór het groene blad, met zijn grote roomwitte 'kelken' met een paarsig, roze voet de hele boom weet te vullen. Maar de naam 'tulpenboom' is formeel dus niet correct, 'valse tulpenboom' is wel correct maar om verwarring te voorkomen gebruikt men liever 'beverboom'. Die naam beverboom is ontstaan omdat men ooit dacht dat het blad het lievelingsvoedsel was van de bever!

Maar de naam 'tulpenboom' of beter 'echte tulpenboom' is nog wel in gebruik. In de magnoliafamilie zit namelijk nóg een lijn: de 'echte tulpenboom' of *Liniodendron tulipifera*. En een vertegenwoordiger daarvan

staat in de tuin bij kasteel “Het Nijenhuis”. En deze boom bloeit prachtig, maar lijkt volgens mij nauwelijks op de valse tulpenboom.

Magnolia x soulangeana

Onze valse tulpenboom blijkt een kruising te zijn van *Magnolia denudata* en *Magnolia liliflora*. Die komen beide uit China en zijn de eerste keer gekruist kort voor 1820 op het landgoed van Etienne Soulange-Bodin, een gepensioneerde cavalerie-officier van Napoleon. Daarna is de valse tulpenboom vele malen opnieuw gekruist en met de nodige terug kruisingen. De lijst met varianten is dan ook lang, maar die laat ik maar aan kwekers. Ik kan de naamgeving van de oorspronkelijke kruisingen al nauwelijks volgen bij die kwekers want die spreken bijvoorbeeld bij de beverboom ook van *Magnolia soulangeana*. Maar als je het zo schrijft, dus zonder de ‘x’ in het midden, betekent het een aparte soort en geen kruising!

Mogelijk komt een deel van de spraakverwarring doordat Etienne Soulange-Bodin bij zijn kruisingen twee soorten van de *Magnolia* gebruikte met een

*De valse tulpenboom Magnolia x soulangeana
De boom bloeit prachtig met grote roze met witte
bloemen voordat de boom in blad komt. Bron:
Wikipedia*

verschillend aantal chromosomen: *M. denudata* heeft 6 sets van 19 chromosomen (totaal dus 114) en *M. liliflora* heeft maar 4 sets van 19, totaal 76 chromosomen. Bij een kruising zou 5 sets dus misschien ‘normaal’ zijn, maar hoger en lager komen ook voor. De meeste zaden van die kruisingen zijn steriel, maar niet allemaal en dan ontstaan er soorten met 133, 143 en 156 chromosomen! En dan zou het wel heel toevallig zijn als die er niet verschillend uit zien!

In Japan is *Magnolia kobus* inheems. De bloemen zijn praktisch wit met een klein beetje roze aan de buitenkant, maar ze hebben niet de tulp vorm. In Japan wordt deze boom ook al lang als sierboom gebruikt en tegenwoordig ook in andere gebieden met een gematigd klimaat buiten Japan. Uiteraard zijn er ook hier weer een onoverzichtelijk aantal kruisingen.

Een stokoude familie

De site 'Geologie van Nederland' zorgde ook nog voor een verrassing. Uit fossiele vondsten o.a. in de 'klei van Reuver' blijkt dat de *Magnolia kobus* van nature al in Limburg groeide in het Oligoceen: 20-30 miljoen jaar geleden! In deze relatief koele periode, groeiden in Europa hele magnoliabossen! Ook in de bruinkool uit Limburg werden vaak zaden gevonden. Tegenwoordig wordt deze plant alleen in Japan en Korea nog als inheems gezien.

Dat de *Magnolia* familie plantkundig gezien stokoud is, was al wel eerder geconcludeerd: het is een van de planten waarin het meestal duidelijke onderscheid tussen naakt- en bedektzadig niet zo goed werkt! En bij de een- en tweezaadlobbige planten hebben ze een vergelijkbaar probleem! Blijkbaar zijn die verschillen duidelijker geworden nadat de *Magnolia* familie zijn ontwikkeling had afgerond. Maar die familie kan zich al duizenden jaren uitstekend handhaven met dit 'oude' bouwconcept!

Uiteraard hebben de biologen de meeldraden en stampers uitgebreid bestudeerd want dat levert belangrijke informatie over de verwantschappen van de planten. Maar blijkbaar hebben ze ook daaruit geen duidelijke conclusies kunnen trekken. Wel kwam ik tegen dat de *Magnolia* familie wel eens de 'ontdekker' zou kunnen zijn van de insecten als onmisbare hulp bij de bestuiving! Tijdgenoten zoals de naaldbomen gebruikten toen en gebruiken nog steeds de windbestuiving, maar de *Magnolia*'s zouden als een van de eersten de insecten ingeschakeld kunnen hebben! Voor onze plantenwereld heeft dat in ieder geval enorme gevolgen gehad en waarschijnlijk ook voor ons zelf en voor alle andere zoogdieren. Maar het is duidelijk dat hierover het laatste woord nog niet is gezegd!

De 'echte' en de 'valse' tulpenboom

Ik noemde al de valse tulpenboom of beverboom. Dat 'valse' is natuurlijk bedoeld als onderscheid met de 'echte' tulpenboom. En die 'echte' tulpenboom stond in juni schitterend in bloei bij kasteel Het Nijenhuis! Voor mij was dit helemaal nieuw en ik had duidelijk iets bijzonders gemist!

De 'echte' tulpenboom heeft nog maar twee soorten: *Liriodendron tulipifera* en *Liriodendron chinense*. De eerste groeit in het zuidoosten van Noord-Amerika en de tweede in China en Vietnam. Ooit moeten er veel

De echte tulpenboom Liriodendron tulipifera bloeit als de boom vol in blad staat. De bloemen vallen daardoor minder op, maar zijn heel mooi.”

meer soorten geweest zijn, nu zijn er alleen nog deze twee met diverse cultivars van de Amerikaanse soort.

Bij Kasteel het Nijenhuis stond de 'echte tulpenboom' dus in juni vol in bloei en dat is echt iets bijzonders om te zien. De bloemen zijn van dezelfde grootte en vorm als die van de 'valse tulpenboom' maar de 'echte' bloeit veel later en staat dan wel vol in blad. De kleuren zijn verschillende soorten geel overlopend in oranje en in het midden een kegel (de stamper?) met een krans meeldraden(?). Het blad is gelobd en lijkt een beetje op dat van onze eiken maar met een ander 'patroon' met maar vier

lobben. De boom schijnt bij ons goed winterhard te zijn en kan zo'n dertig meter hoog worden!

Nog even de 'valse' tulpenboom

De botanici hebben heel erg geworsteld met de familie Magnolia en welke planten er wel en niet bij horen. Er zijn wel duidelijk een aantal kenmerken die waarschijnlijk bij primitieve planten min of meer standaard waren, maar die tegenwoordig zeer ongebruikelijk zijn. Een voorbeeld: het was mij nooit opgevallen maar bij een 'moderne' bloem staan de blaadjes meestal in kransen of in ringen zoals de kelkbladeren en de kroonbladeren. Bij de Magnolia's staan die bloembladeren in doorlopende spiralen samen met de meeldraden en de vruchtbeginsels! Dit lijkt veel op de bouw van de oudst bekende fossiele bloemen en dus nog een argument dat de familie Magnolia direct verwant is aan die oude soorten.

Tot slot

Tenslotte nog een niet verwante tulpenboom: de Afrikaanse tulpenboom *Spathodea campanulata*. Deze schitterende boom zag ik ooit op Sicilië in volle bloei. Deze tulpenboom is geen familie van de genoemde tulpenbomen. Nog sterker: de boom heeft helemaal geen naaste verwanten! Maar de boom bloeit zo mooi, dat ik graag de foto toon!

De Afrikaanse tulpenboom is thuis in Afrika beneden de Sahara en heeft geen nauwe verwanten. Het is een zeer fraaie boom met mooie bloemen en wordt dus regelmatig als sierboom gebruikt.

Tuin van de Eeuwigheid

Riekie Notten-Houben

Natuurlijk kennen Paul en ik een bomentuin, een bloemen- en groentetuin. We werken er dagelijks in. Kasteeltuin, rotstuin, rozen c.q. dahliatuin....ja zelfs de hangende tuinen van Babylon uit de bijbel hebben onze belangstelling. Het bezoek met IVN Meerssen aan de groeiende landschapsbegraafplaats in Ulestraten is inderdaad een gebeurtenis die we niet snel zullen vergeten. We zijn al eerder eens ter plekke gaan kijken toen de vorige eigenaar (een dorpsgenoot van ons) met het 'begraafplaatsplan' begon. Via het donker bomenbosje sluipen we naar binnen, struikelen over graspollen en voelen eigenlijk alleen maar 'afweer'. De natuurbegraafplaats bij Odiliënberg bevalt ons beter en vanaf die in Eygelshoven heb je een mooi vergezicht - als bezoeker dan - maar allebei niet in onze streek.

Denk nu niet dat wij dagelijks bezig zijn met het zoeken naar een laatste rustplek. Paul's familie rust op het kerkhof van Moorveld en de as van mijn ouders is uitgestrooid op het grote naamloze veld bij Vouershof. Mijn moeder had bij leven genoeg graven gepoetst en bloemen verzorgd. Het geharrewar over wie nu weer aan de beurt was om het bloemstuk te maken (of het geld ervoor op te halen) wil ze ons besparen. Ze was ervan overtuigd dat ze vaak genoeg in onze gedachten, doen en laten zou rondspoken.

Woensdagavond 12 juli - de rondleiding door Marcel Walpot - is een openbaring. Een zee van zomerbloemen omringd door grondwallen met bomen en struiken, een aankomende boomgaard, een kersentuin en ja.....het beukenbosje. Nu mooi opgesnoeid, goed gemaaid en met de stralen van de avondzon door het bladerdek. De graven zijn voor iedereen hetzelfde, zoals ook iedereen gewoon een keer doodgaat. Er mag een

'natuureigen' plantje op worden geplant en een natuurstenen naamtegel worden besteld. Maar voor de rest is het zoals in het liedje:

Este doed bès, greuit diech graas op diene boèk, zoene groete sjtroèk, zoene groete sjtroèk.....

Met de plantenwerkgroep bezoeken we die eeuwige tuin opnieuw en kunnen meer dan 100 soorten planten (en de nodige beestjes erop) noteren voor familie Walpot die ons en iedereen uitnodigt om vaak te komen genieten van de serene rust, de vogelgeluiden, de bloemengeur. Het is goed om even in gedachten te verwijlen op deze mooie natuurlijke begraafplek – voor eeuwig en altijd-.

Amen (zo zij het) kwam er vanzelf achteraan.

Bezoek aan MTB-tuin De Bongerd

Riekie Notten-Houben

Op donderdag 28 september j.l. hebben we een bezoek gebracht aan de MTB-tuin De Bongerd en het mag een succes worden genoemd. Ruim 30 personen verwelkomen we op de parkeerplaats. John de tuinman neemt een groepje mee en de rest krijgt een verhandeling over permatuin, ecotuin, kruiden, natuurlijker tuinieren en er ontstaat een mooi gesprek over zaadveredeling en gewasbescherming. Iedere bezoeker heeft wel iets met zelf tuinieren, duurzaam groenten verbouwen, geen gif gebruiken maar insectenwerende bloemen tussen de groentebedden planten is redelijk nieuw. John vertelt voluit over tuinaanleg, onderhoud en teelt van al zijn bijzondere groenten, graaft schorseneren uit en geeft ook allerlei tips en trucs om 'vreetbeestjes' uit zijn werkgebied te weren. We horen recepten van Claude en Riny en opeens weet iedereen wat er gekookt gaat worden. Bijna niemand kan de verleiding weerstaan; boodschappentassen worden gevuld en met een gezond gevoel nemen we afscheid van enthousiaste, kundige tuinwerkers. Allemaal, bedankt

voor jullie inzet, opmerkingen, vragen en complimenten over deze morgen. Dit onderwerp sluit perfect aan bij het zoeken van mensen naar gezondere leefwijzen en toont tevens een liefdevollere omgang met onze natuur. En met deze woorden in hart en oren kunnen we weer even vooruit. Op naar Wereldvoedseldag 16 oktober met de voordracht Natuurlijker eten door Claude Hollebecque.

Activiteiten

Meerssen

<https://www.ivn.nl/afdeling/meerssen>

ivnmeerssen@gmail.com

Iedere dinsdagmiddag: Werken in de Kwallef van Vliek.
jo.frenken@home.nl

Iedere donderdag: Werken in de natuur. jo.lexis@home.nl

Woensdagavond 4 oktober 2023: Rivierpark Maasvallei tussen Hartelstein en Voulwames. Om 19:30 uur in Café De Notenbalk, Sint Catharinastraat 12, Ulestraten. Presentatie door Fred Erkenbosch (frederkenbo@gmail.com 06-8298 7793).

Woensdagavond 11 oktober 2023: Bijeenkomst vogelwerkgroep o.l.v. Bert Merk. Om 20:00 uur in Café De Notenbalk, Sint Catharinastraat 12, Ulestraten. Op die avond wordt de afspraak gemaakt voor de komende excursie op zondagmorgen. (hj_merk@hotmail.com 06-3761 7966)

Zondagmorgen 15 oktober 2023: Herfstexcursie rondom de Sibbergrubbe/Valkenburg. Vertrek om 09:30 uur bij Kasteel Schaloen, Oud Valkenburg 5, 6305 AA Valkenburg aan de Geul. Carpoolen is ook mogelijk vanaf de parkeerplaats station in Meerssen. Duur: ongeveer 2,5 uur. Gidsen: Riekie Notten (043 364 5416) en Wil Lemmens (06 5365 4590).

Maandagvond 16 oktober 2023: Natuurlijk eten, beter voor de gezondheid. Lezing door Claude Hollebecque (en Carel) om 19:30 uur in de Proostenkelder, tegenover de Vredeskapel, Markt Meerssen. Riekie Notten (043 364 5416) en Riny Rongen.

Maandagavond 23 oktober 2023: Algemene Ledenvergadering IVN-Meerssen. Om 19:30 uur in Gemeenschapshuis De Stip, Past. Dom. Hexstraat 10, Meerssen. (ivnmeerssen@gmail.com 06 8320 0126). Na de pauze een film van Frans van Loo over natuur in onze omgeving.

Zaterdagmorgen 28 oktober 2023: Natuurfotografie buitenles/workshop door Frans Schoonbrood om 10:00 uur in de Proostenkelder, tegenover de Vredeskapel, Markt Meerssen. Riekie Notten (043 364 5416)

Zaterdagavond 28 oktober 2023: Nacht van de Nacht. Aandacht voor de waarde van duisternis. Gezamenlijke activiteit van IVN, Milieudefensie, Stichting Duurzaamheid en Gemeente, onderdeel van landelijke activiteiten www.nachtvandenacht.nl Vertrek: 19.30 uur vanaf de Markt in Meerssen. Els en Wim Derks, wimelsderks@hotmail.com 043-364 3740.

Zondagmorgen 29 oktober 2023: Dag van de Stilte. Ochtendwandeling met aandacht voor stilte o.l.v. Els Derks-van der Wiel. Om 10:00 uur parkeerplaats begraafplaats Langen Akker (tegenover nr 132) in Berg en Terblijt. (wimelsderks@hotmail.com 043-364 3740). LET OP: klok is verzet.

Zondagmorgen 5 november 2023: Dagwandeling Geleenbeekdal, Ophovenermolen Sittard. Vertrek om 9:30 uur parkeerplaats station Meerssen (carpoolen) en om 10:00 uur bij Plinthos Geleen, Daniken 1,6174 RA Sweikhuizen. Ria Tuijt en Mariëlle Urlings (06-4241 4956)

Maandagavond 6 november 2023: Lezing over siergrassen door Guillaume Janssen. Om 19:30 uur in de Proostenkelder, tegenover de Vredeskapel, Markt Meerssen. (mariannevandenbergh@planet.nl 043 364 6754)

Woensdagavond 8 november 2023: Bijeenkomst vogelwerkgroep o.l.v. Bert Merk. Om 20:00 uur in Café De Notenbalk, Sint Catharinastraat 12, Ulestraten. Op die avond wordt de afspraak gemaakt voor de komende excursie op zondagmorgen. (hj_merk@hotmail.com 06-3761 7966)

Maandagvond 20 november 2023: Calendula-creme maken om 19:30 uur in de Proostenkelder, tegenover de Vredeskapel, Markt Meerssen. Riekie Notten (043 364 5416) en Riny Rongen. Aanmelden.

Weekend 25/26 november 2023: Planten langste haag van Limburg. Natuurkracht Home | Natuurkracht.org Frans van de Kragt krafid@home.nl

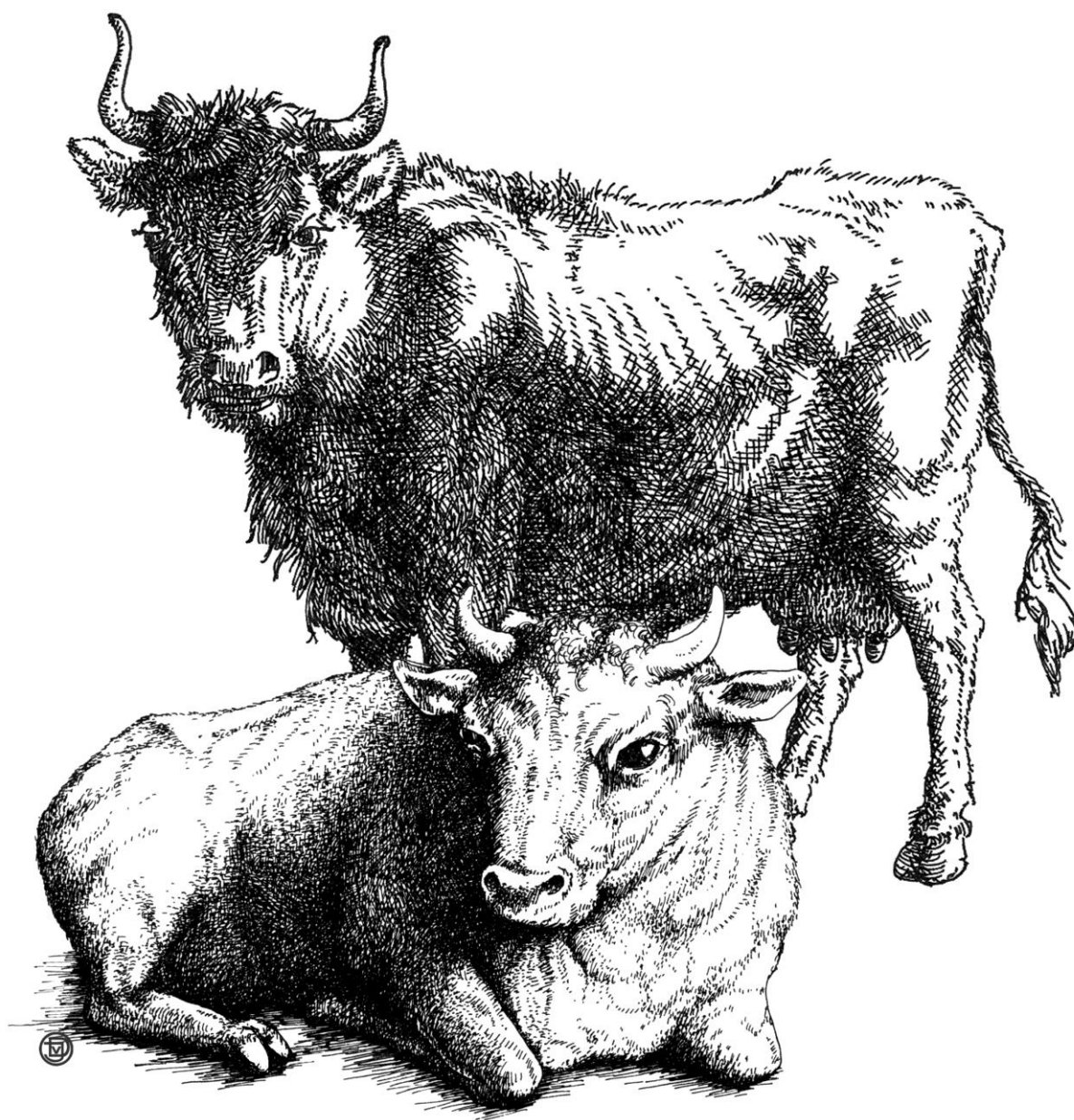
Woensdagavond 6 december 2023: Film van Frans van Loo o.a. over zwijnen met gedachtewisseling over overlast van wilde dieren, beschermde status en jachtbeleid. Om 19:30 uur in Café De Notenbalk, Sint Catharinastraat 12, Ulestraten. (wimelsderks@hotmail.com 043-364 3740)

Woensdagavond 13 december 2023: Bijeenkomst vogelwerkgroep o.l.v. Bert Merk. Om 20:00 uur in Café De Notenbalk, Sint Catharinastraat 12, Ulestraten. Op die avond wordt de afspraak gemaakt voor de komende excursie op zondagmorgen. (hj_merk@hotmail.com 06-3761 7966)

Zaterdagmiddag 16 december 2023: Kerstmiddag. Om 14:00 uur in Gemeenschapshuis De Stip, Past. Dom. Hexstraat 10, Meerssen. (ivnmeerssen@gmail.com 06 8320 0126).

Zondagmorgen 17 december 2023: Winterexcursie Buitengoed Geul en Maas, Maastricht. Om 09:30 uur vanaf de parkeerplaats van station Maastricht-Noord. Duur: ongeveer 2,5 uur. Gidsen: Riekie Notten (043 364 5416) en Wil Lemmens (06 5365 4590).

Zondagmiddag 7 januari 2024: Nieuwjaarswandering rondom Meerssen met nazit in Proostenkelder. Vertrek om 14:00 uur vanaf de parkeerplaats bij het station in Meerssen aan de overkant van het spoor. Jo Lexis (06 2917 8733)

IVN Natuureducatie afdeling Afdeling Meerssen

Website: www.ivn.nl/afdeling/meerssen

E-mail: ivnmeerssen@gmail.com

Bestuur

Voorzitter Marianne van den Berg

Vicevoorzitter Wim Derks

Secretaris Frans Ligthart

Penningmeester vacature

Bestuursleden
Frans van de Kragt
Riekie Notten-Houben
Pascalle Satijn
Jan de Veen
Leo Voragen

Coördinatoren van de Werkgroepen:

Communicatie	André Ament	T 06 44189017
Vogelwerkgroep	Bert Merk	T 043 3644339
Activiteiten	Wim Derks	T 043 3643740
Jeugd	Els Derks-van der Wiel	T 043 3643740
Plantenwerkgroep	Leo Voragen	T 045 5442300
Paddenwerkgroep	Frans van de Kragt	T 043 8502832
Landschapsonderhoud	Jo Lexis	T 06 29178743
Zoogdieren	Wim Derks	T 043 3643740
Milieu	Els Derks-van der Wiel	T 043 3643740

Samenwerkingspartners in de gemeente Meerssen o.a.

Kwallef van Vliek <http://kwallefvanvliek.nl>

Milieudefensie Meerssen meerssen@milieudefensie.nl

Stichting Duurzaam Meerssen <https://www.stichtingduurzaammeerssen.com>

Uitspanning 'De Nachtegaal'

Gemeentebroek 6 6231RV Meerssen

T 043 3642161

www.uitspanningdenachtegaal.nl

info@uitspanningdenachtegaal.nl

Iedere dag geopend vanaf 10.00 uur